NA POTI Z MLADIMI V DIGITALNI KULTURI

DIKASTERIJ ZA DRUŽBENO OBVEŠČANJE

1. To pismo bi rad začel z vprašanjem, ki zadeva vse nas: kako v spreminjajočem se svetu še naprej ostati komunikatorji, zvesti don Bosku in naši karizmi? To vprašanje so mi zastavili inšpektorji, mladi, delegati za družbeno obveščanje in člani salezijanske družine, ki jih skrbi, kako danes živeti in prenašati našo karizmo v digitalnem svetu, ne da bi pri tem izgubili dušo.

2. Če bi bil don Bosko danes tukaj, bi bil digitalni raziskovalec, vedel bi, kako priti do srca mladih. Želel bi razumeti pomen in mehanizme, slediti njihovim norim domislicam, njihovim potencialom. Povabil bi nas, naj mu sledimo brez generacijske zadržanosti, ampak s tisto lučjo, ki jo ima le tisti, ki zna hoditi z nogami na zemlji, z nežnim in običajnim korakom, in ki zna obravnavati bistvene teme v tempu življenja.

Don Bosko je bistro spoznal, da komunicirati pomeni vzpostaviti odnos. Živel in razvijal je svoj vzgojni sistem, ki je temeljil na osrednji ideji: mladi so razlog našega življenja. Z njimi in zanje se sporazumevamo. V teh časih velikih družbenih in kulturnih sprememb je vzgojna navzočnost salezijancev v digitalnem svetu namenjena prav vzgoji prek neposrednega odnosa z mladimi, z jasno karizmatično identiteto in zvestobo.

3. Vsi komuniciramo v virtualnem vesolju, ki pogojuje naše odnose. Zlasti *družbeni mediji* so prostor, kjer ljudje komunicirajo, delijo izkušnje in gojijo odnose kot še nikoli prej.

Zaradi te razsežnosti lahko izgubimo občutljivost za medosebne odnose, zanemarimo bratsko občestvo v skupnosti ali se oddaljimo od vzgojnega odnosa z mladimi. Digitalna tehnologija je velika priložnost za vzgojo in evangelizacijo, vendar sta vedno potrebna razmislek in razločevanje, pri čemer je treba izhajati iz evangelija, da bi bratski odnos in občestvo vedno postavili v središče.

Pot v prihodnost v skladu s Cerkvijo in Družbo

4. V skladu s programom animacije in vodenja salezijanske družbe v tem pismu predstavljam točke za razmislek in usmeritve glede naše salezijanske navzočnosti kot vzgojiteljev in komunikatorjev v kontekstu ve-

likih družbenih in kulturnih sprememb. To pismo je, kot sem že dejal, rezultat dela, pri katerem so sodelovali salezijanci in laični strokovnjaki za komunikacijo, vzgojitelji in mladi strokovnjaki iz različnih pokrajin naše Družbe.

5. Cilj je obravnavati nekatera glavna vprašanja v zvezi z digitalnim svetom, *družbenimi mediji*, internetom in umetno inteligenco z vzgojnega, pastoralnega in salezijanskega vidika. Naš namen ni izvesti analizo digitalnega konteksta v današnjem svetu niti opredeliti različne smernice, ki se dotikajo zapletenega in nenehno spreminjajočega se digitalnega sveta. Naš namen je prav pristop, ki ga navdihuje naša salezijanska identiteta in nam omogoča boljše razumevanje in vrednotenje digitalnega sveta na osebni, skupnostni in pastoralni ravni.

6. Salezijanska družba si na različnih področjih delovanja prizadeva iti v korak s časom. To je odnos, ki nas je skozi leta vodil k nenehnemu iskanju dialoga med vero in znanostjo, evangelijem in mladinsko kulturo, preventivnim sistemom in digitalnim svetom. Kot vzgojitelji mladih smo vsekakor našli načine, kako se odzvati na velik prehod komunikacije na informacijske tehnologije, internet in družbena omrežja. Skupaj z laiki in vzgojitelji se želimo realnosti približati tako, da prisluhnemo novim generacijam, spremljamo mladostnike v njihovih *družbenih* svetovih, iščemo nove jezike in nove metode za vzgojo v ljubezni, v smislu življenja in odgovornosti, v gradnji njihovega osebnega načrta, pri čemer izhajamo iz vrednot evangelija in preventivnega sistema.

7. Cerkev nas je po sinodi o mladih pozvala, naj poglobimo poznavanje dinamike digitalnega sveta: »Digitalno okolje je za Cerkev izziv na več ravneh, *zato je nujno poglobiti poznavanje njegove dinamike in obsega z antropološkega in etičnega vidika.* To ne zahteva le, da ga naseljujemo in spodbujamo njegov komunikacijski potencial z vidika krščanskega oznanjevanja, *temveč tudi, da njegove kulture in dinamike prežamemo z evangelijem.* Nekatere izkušnje v tem smislu že potekajo in jih je treba spodbujati, poglabljati in deliti.«[1]

[1] Sklepni dokument škofovske sinode o mladih, *Giovani, la fede e il discernimento vocazionale* [Mladi, vera in razločevanje poklicanosti], Vatikan, 27. oktober 2018, št. 145.

Pred kratkim je vatikanski dikasterij za komuniciranje[2] objavil besedilo o digitalni realnosti, pri čemer je potrdil, da danes živimo v velikanskih spremembah, vendar se moramo še vedno ukvarjati s tem, kako lahko kot posamezniki in cerkvena skupnost pristopimo k digitalnemu svetu kot »ljubeči bližnji«, pristno prisotni in pozorni drug do drugega na naši skupni poti po »digitalnih poteh«.

8. Digitalna realnost je del našega življenja. Cerkev in salezijanska družba sta skupaj na poti pri razločevanju, viziji in spremljanju naših mladih, zlasti z vzgojnega, kritičnega in etičnega vidika, da bi jim dali konkreten zgled.

Vemo, da najstniki in mladi intenzivno doživljajo digitalne vsebine. Njihov svet je mreža slik, zvokov in interaktivnosti. So prebivalci resničnosti, v kateri sta realno in virtualno eno in isto ter v kateri domišljija govori večdimenzionalni jezik. Internet in družbena omrežja so zanje prostor študija, raziskovanja, osebnega in poklicnega napredovanja, prijateljstva in zabave. V tem vesolju so tudi veliki izzivi. Digitalni svet odraža zapleten gospodarski, politični in družbeni scenarij, v katerem revščina, nasilje, vojne, brezbrižnost do drugih, individualizem, nepravičnost, brezposelnost in podnebna kriza ogrožajo sedanjost in prihodnost. Čeprav so mladi digitalno spretni, še vedno iščejo naše prijateljstvo, poslušanje in podporo kot sopotnikov in vzgojiteljev. Z mladimi se moramo naučiti hoditi skupaj in z njimi.

9. Na tej poti nimamo težav, saj je del naših korenin. Don Bosko je dejansko ustvaril pravi »komunikacijski ekosistem«. Ustvaril je pravo omrežje. Sam je bil rojen komunikator in je vztrajal pri skrbi za to pomembno razsežnost salezijanske karizme, kot določajo naše konstitucije, da je družbena komunikacija »značilno *področje dejavnosti, ki spada med prednostne apostolske naloge salezijanskega poslanstva.*«[3]

10. Dokaz za to je dejstvo, da so salezijanci po vsem svetu dejavni komu-

---

[2] Dikasterij za komunikacijo, *Verso una piena presenza. Riflessione pastorale sul coinvolgimento con i social media* [K polni navzočnosti. Pastoralni premislek o uporabi družbenih omrežij], Vatikan, 28. maj 2023.

[3] Konstitucije, čl. 43.

nikatorji prek *medijev,* kot so radio, založbe, Salezijanski vestnik, revije, filmi, spletne strani in vse druge vzgojne in institucionalne komunikacijske pobude. Za nas komuniciranje ni le tehnično in funkcionalno vprašenje. Je pomembna razsežnost salezijanskega pastoralnega dela in slog operativnega posredovanja: »Salezijansko komuniciranje ima torej vzgojno lastnost in se izraža v zavzemanju za kulturo in vzgojo, v varovanju salezijanskega kulturnega izročila, v odzivu na zahteve po komunikaciji in usposobljenosti vzgojiteljev in mladih na tem področju ter v vsebini in obliki komunikacije. Prepričani smo, da je zavzetost za vzgojo ‚naš glavni prispevek k spreminjanju sveta za prihod Kraljestva' (VZ 24, 99).«[4] Za nas je komunikacija razsežnost animacije, osnovni element našega vzgojno-pastoralnega delovanja.

Po zgledu Cerkve in salezijanske družbe nameravamo še naprej razvijati merila za analizo in pripravljati kritične premisleke za krepitev projektnih predlogov na področju družbenega obveščanja. Prizadevali si bomo za to pot, pri čemer bomo vedno upoštevali različne družbeno-kulturne razmere v inšpektorijah in pokrajinah.

11. Danes smo vsi komunikatorji. Zato je naloga vsakega od nas, da se poglobi v to temo, ne le v njenem funkcionalnem in tehničnem vidiku. Potrebno je razmisliti, da bi razumeli, kako je mogoče v kontekstu visoke tehnologije še naprej postavljati človeško osebo v središče in tako spodbujati bratsko občestvo. Ob priznavanju pomena digitalnega je Cerkev pokazala na možne kritične točke, kot so individualizem, relativizem, brezbrižnost, težave z duševnim zdravjem ter politični radikalizem in nasilje. Te nevarnosti, pa tudi številne priložnosti, zahtevajo našo izkušenost in dejavno navzočnost, da nihče ne bi bil zapostavljen.

12. Salezijanci smo v koraku s časom, kot nas je prosil naš oče don Bosko, in se kot vzgojitelji mladih ne smemo bati tega, kar je del njihove družbene in kulturne realnosti. Trenutno je vse pomembnejša umetna inteligenca in računalniški sistemi, ki simulirajo obnašanje človeških možganov. To je

---

[4] Dikasterij za družbeno obveščanje, *Sistema Salesiano di Comunicazione Sociale. Linee orientative per la Congregazione Salesiana* [Salezijanski sistem družbenega obveščanja. Smernice za salezijansko družbo], Editrice S.D.B, Rim 2012, št. 28.

epohalna sprememba, ki zahteva našo preudarnost, da bi mlade vzgajali za kritično in zavestno uporabo.

13. Ker svet postaja vse bolj digitalen in virtualen, smo vsi odgovorni, da skupaj z našimi sodelavci poglobimo smernice za vzpostavitev zdravega odnosa med ljudmi in tehnologijo, s poudarkom skrbi za stvarstvo, dostojanstva in pravic ter etike ekonomije in politike. Cilj je poskrbeti za skupni dom v bratstvu, kot je predlagal papež Frančišek v encikliki *Hvaljen moj Gospod*[5] in v *Svetovnem vzgojnem zavezništvu.*[6]

Za soočanje s sedanjostjo in prihodnostjo je ključno razviti interdisciplinarni dialog o digitalni in umetni inteligenci. Gre za epistemologijo, ki vključuje filozofijo, antropologijo, etiko, psihologijo in študije o digitalnem svetu in umetni inteligenci.

Zato se na klic digitalizacije in umetne inteligence odzivamo tako, da iščemo navdih v don Bosku. Naš cilj je še naprej sodelovati, dati našemu načinu komuniciranja kakovost in operativno strokovnost ter pastoralno spodbujati družbeno komunikacijo.

Življenje in komuniciranje v spreminjajočem se svetu

14. Informacijske tehnologije so spremenile naš način razmišljanja in delovanja. Vplivajo na vse človekove dejavnosti: na način študija, dela, potovanja, nakupovanja, raziskovanja, poslušanja glasbe ... Digitalni podatki so prisotni v skoraj vseh naših dejavnostih. Nedavno smo opazili vpliv umetne inteligence na primer na medicino, znanstvene raziskave, ustvarjalnost in gospodarstvo.

Veliki tehnološki dosežki po eni strani prispevajo k človeškemu, družbenemu in kulturnemu razvoju, po drugi strani pa so izziv za posameznika. Naša varnost in zasebnost sta ogroženi, razmislek o etiki umetne inteligence in pojavu *digitalnega razkoraka (digital divide)* pa postaja vse

---

[5] Frančišek, *Okrožnica o skrbi za skupni dom Hvaljen moj Gospod*, Družina, Ljubljana 2015.

[6] Gradivo pobude papeža Frančiška za Svetovno vzgojno zavezništvo, 12. september 2019.

bolj nujen. Poleg tega je digitalna tehnologija človeka katapultirala v novo časovno in prostorsko razsežnost, za katero sta značilni trenutnost in interaktivnost. Zaradi te dinamike so se pojavili različni izzivi, kot so pomen dialoga v različnih družbenih in kulturnih kontekstih; skrb za psihosocialno zdravje; etika obdelave in prenosa novic ob spoštovanju posameznika in njegovih vrednot.

15. Kot vzgojitelji mladostnikov in mladih smo odgovorni, da svojim ciljnim skupinam pomagamo kritično brati in razlagati digitalni svet. *Kibernetski prostor* se razvija v gospodarskem in političnem sistemu. Pri tem je treba uporabo digitalnega vedno povezati s poznavanjem ustreznih okoliščin. V nekaterih delih Afrike, srednje in južne Amerike ter Azije na primer vladata revščina in digitalni razkorak. Številne skupnosti nimajo na voljo električne energije, potrebne za delovanje *računalnika* ali telefona. V nekaterih predelih država nadzira vsebine, ki jih uporabniki objavljajo na *spletu* in njihove interakcije na *družbenih medijih*.

16. Kljub temu se ne smemo bati digitalnih tehnologij, saj ostajajo odlična priložnost za vzgojo in evangelizacijo, vendar vedno zahtevajo razmislek in razločevanje. Izhajajoč iz evangelija je pomembno, da v središče vsake oblike komuniciranja postavimo občestvo, pri tem pa ohranimo salezijansko vzgojno-pastoralno vizijo in etiko, ki zagotavlja spoštovanje človeške osebe in celotne skupnosti. To je temeljnega pomena za zagotavljanje, da je komunikacija vedno sredstvo in nikoli cilj. Vrednost srečanja spreminja komunikacijo in posledično kakovost našega življenja, saj nas dela odprte za prihodnost, za »znamenja časa«, v prepričanju, da je cilj prinašanje evangelija mladim danes in je za nas salezijance pristen klic.

Prebivanje v digitalnem svetu z evangeljsko modrostjo in občutkom za lepoto

17. Živeti v današnjem svetu pomeni, da ga moramo poznati in razumeti, da bi se lahko pravilno odločali. Izhajajoč iz nekaterih referenčnih točk, ki vsebujejo obsežne in smiselne analize, bi radi preverili, kako v vsakdanjem življenju vidimo, razumemo, izbiramo, presojamo in delujemo v današnjem svetu. Oceniti moramo, ali naša dejanja vsebujejo Jezusovo ›srce‹.

Vsi živimo v času velikih sprememb, ki postavljajo pod vprašaj naš način biti kristjani, verniki in člani Cerkve. Zato moramo nenehno preizkušati svojo zmožnost ustreznega branja in razlage sveta ter doslednega življenja po Jezusovem predlogu.

Če želimo vzpostaviti zdrav odnos z digitalnim svetom, moramo v središče postaviti mlade. Salezijanskega pristopa namreč ni mogoče omejiti na trivialen in površen predlog, naj si na pametni telefon naložimo aplikacije za družabna omrežja ali sami postanemo *Instagramovi* ali *Twitchevi* protagonisti.

Namesto tega je treba uporabiti pristop dinamičnega spremljanja, ki pomeni »hoditi ob strani« mladim, ki velik del svojega življenja živijo osredotočeni na zaslon svojih mobilnih telefonov. Potrebneje je, kot bi rekel don Bosko, vedeti, da so ljubljeni!

18. Vzor za spremljanje mladih v digitalnem svetu je Jezus na poti v Emavs (prim. Lk 24,13-35). Zelo salezijansko, zelo mladinsko besedilo!

V dinamiki komunikacijskega spremljanja se Jezus približa dvema človekoma in gre skupaj z njima v Emavs. Na poti se med njimi ustvari intimnost, zaradi katere med pogovorom »gorita« njuni srci. Ta odlomek me je vedno spodbujal k razmišljanju o sami naravi naše vloge komunikatorjev.

Za komunikacijo z drugim ni treba »postati« drugi, torej imeti spreminjajočega se odnosa. Vsak lahko ostane tak, kot je. Pomembno je, da pridobimo odnos, ki nas vodi k spoznavanju vrednot osebe, ki jo imamo pred sabo, tudi če so svetlobna leta oddaljene od naših. Da bi se jih dotaknili, moramo spoznati digitalni svet, ki ga naseljujejo, in se v njem prosto gibati: potopiti se, opazovati, raziskovati, poskušati razumeti. S pogovorom bomo iskali tisto bližino, ki gre naravnost v srce, ki ruši ovire in vodi k vzajemnemu spoštovanju.

Verjamemo, da je to način, kako »predlagati in ne vsiljevati«, kot priporoča papež Frančišek v svoji poslanici ob svetovnem dnevu sredstev družbe-

nega obveščanja[7]. To je vzgojni pristop, s katerim lahko dosežemo »čudež srečanja, zaradi katerega lahko gledamo drug drugega s sočutjem, sprejemamo krhkosti drug drugega s spoštovanjem.«

19. Vabilo za nas je, da še naprej hodimo z mladimi v digitalni kulturi, prečkamo njihov digitalni *habitat* in jih spremljamo v njihov čas. Vstopiti vanj, vstopiti v njihov način razmišljanja je težak izziv. Morda nam ne bodo sledili, morda smo mi nerodni ali neustrezni? Kljub krhkosti in spremenljivosti je naš način način ljubezni, da smo ob njih. Tu je naše mesto. Kajti s skupno hojo, s salezijansko dobrotljivostjo in veseljem, ki smo se ju naučili od don Boska, bomo z njimi lahko ustvarili zaupanje in vezi ter na ta način tudi dialog. Umetnost komunikacije uresničujemo v praksi: poslušamo, da lahko razlagamo. Z njimi hodimo v iskanju resnice in doživljanju lepote.

Osebna in družbena odgovornost. Tu smo!

20. Prebivanje v digitalnem okolju vpliva na način, kako izražamo ideje, ustvarjamo svoje komunikacijske politike, delimo informacije, se izražamo, vidimo svet in realnost, v kateri živimo. To zahteva veliko odgovornost, da lahko vedno komuniciramo, ne da bi prevladovali, se povezujemo, ne da bi nadzorovali, se izražamo brez skušnjave posvetne moči. Soočamo se tudi z izzivi, kot sta individualizem in relativizem. Bolezni, ki se kažejo v obliki samoprevare, ravnodušnosti, nespoštovanja narave in celo različnih oblik nasilja. Včasih torej digitalno komuniciranje, tudi nezavedno, sili in vodi v situacije osebnih in skupinskih konfliktov, celo v oblike radikalizma. To nas lahko pripelje do krize digitalne identitete. Je nekakšna sodobna različica Platonovega »mita o votlini«. Namesto da bi gledal sence življenja, ki se odvija drugje, je ujetnik prisiljen opazovati ne le sebe, temveč tudi druge, ki se pojavljajo na družbenih omrežjih. To je način, ki nas lahko temeljito spremeni.

---

[7] Poslanica papeža Frančiška za 57. svetovni dan sredstev družbenega obveščanja. *Govoriti s srcem. »Iz resnice v ljubezni« (Ef 4,15).* Rim, Sv. Janez v Lateranu, 24. januar 2023.

21. V skladu s salezijansko karizmo je naša vloga »opremiti« mlade, da se soočijo z »votlino«, ki jo predstavljajo trenutni dogodki. Seveda nikakor ni koristno, da iz njih delamo nesposobneže, jih poskušamo odvrniti od družbenih medijev ali jih ustrahovati. Nasprotno, pomagati jim moramo pri urjenju odgovorne svobode in jim zagotoviti orodja, da se bodo zavedali priložnosti, tveganj in nepreglednosti algoritmov, ki upravljajo delovanje interneta; svobodno in v polnosti živeli svoja čustva zunaj *družbenih* omrežij; osvobojeni nenapisanih pravil, ki lahko človeka ohromijo, če ne pozna informacijskih in socioloških strategij, ki jih ustvarjajo.

Res je, da so mladi veliko boljši od nas pri ustvarjanju *digitalnih kolutov (reel)* ali oddajanju v živo. Res pa je tudi, da imajo včasih težave pri branju in razlagi vsega, kar se skriva za digitalnim svetom: komercialne dinamike, ki vodijo *družbena omrežja* in odnose, ki jih naseljujejo. In tu nastopimo mi s svojo salezijansko kulturo. Moramo jih obveščati, podpirati in pogosto tudi tolažiti. Poskušati moramo biti zanesljivi in zaupanja vredni sogovorniki zanje ter jih motivirati, da delijo svoje težave in razočaranja. Na nas je, da jih iztrgamo iz drame izolacije, zaradi katere mislijo, da jih nihče ne razume in da jih vsi sodijo. Povedati jim moramo, da je težava, če jo delimo, lažja, morda celo rešljiva in vsekakor obvladljiva. In da smo tu zanje. Tu smo.

Komuniciramo kot veliko gibanje v svetu

22. Don Bosko, naš oče, je bil rojen komunikator in je komunikacijo postavil v službo vzgoje in evangelizacije. Po tej poti se danes kot salezijanska družina pridružujemo velikemu gibanju, ki jih vodi isti pastoralni in apostolski dinamizem. V naših domovih, šolah, socialnih zavodih, univerzah in župnijah lahko računamo na široko in raznoliko medijsko raznovrstnost, ki izraža našo ustvarjalnost in kulturo v vseh pokrajinah salezijanske družbe.

23. Egidij Viganò je v pismu salezijanski družini zapisal, da je komunikacija kulturni pojav, v središču katerega so mladi: »Zdaj vemo, da je salezijansko poslanstvo tesno povezano s kulturnim področjem. Vsa naša

evangelizacijska dejavnost živi in se razvija na področju kulture.«[8]

24. V skladu s tem, kar je zapisal Egidij Viganò, je tudi Juan Vecchi[9] čutil nujnost vključitve komunikacije v salezijansko poslanstvo. Poudaril je pomen oblikovanja našega vzgojnega načrta, v katerem ima komunikacija temeljno vlogo pri formaciji, organizaciji pastorale, pa tudi pri miselnosti projekta.

25. Poleg tega je Pascual Chávez[10] spodbudil salezijance, naj vzgajajo in evangelizirajo »z don Boskovim pogumom na novih obzorjih družbene komunikacije«. Chávez je dodal, da ni dovolj uporabljati komunikacijske tehnologije, ampak je treba izvesti ‚kulturno spreobrnjenje', pri čemer je treba dati prednost formaciji salezijancev ter zagotoviti organizacijski in institucionalni odziv, da bo salezijanski vzgojitelj in pastir komunikator za mlade v nenehno spreminjajočem se svetu.

26. V programskih usmeritvah po 28. vrhovnem zboru[11] je vrhovni predstojnik Ángel Fernandez Artime pozval k zavezi, da »ponudi orodje in spodbuja k nenehnemu preverjanju in posodabljanju, k inkulturaciji salezijanskega poslanstva v digitalni habitat, kjer mladi živijo.«

Deseti don Boskov naslednik[12] navaja papeža Frančiška, ki je v poslanici 28. vrhovnemu zboru govoril o »opciji Valdocco« in salezijanski karizmi v službi mladih. Papež piše, da je »salezijanec je še pred stvarmi, ki jih je treba narediti, živ spomin neke prisotnosti, v kateri so razpoložljivost, poslušanje veselje in predanost bistveni znaki za zbujanje procesov«. Frančiš-

---

[8] Viganò Egidio, *La "Comunicazione Sociale" ci interpella* [»Družbeno obveščanje« nas izziva], v: Atti del Consiglio Superiore 62 (1981) 302, str. 3-30.

[9] Vecchi Juan Edmundo, *Sporočanje v salezijanskem poslanstvu.* »Osupli so govorili: Gluhim *danje, da slišijo, nemim, da govorijo*«, GVS 370, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana 2000.

[10] Chávez Villanueva Pascual, *Con il coraggio di Don Bosco nelle nuove frontiere della comunicazione sociale* [Z don Boskovim pogumom na nova obzorja družbenega obveščanja], v: Atti del Consiglio Generale 86 (2005) 390, str. 3-46.

[11] *Kakšni salezijanci za mlade danes? Razmislek po 28. vrhovnem zboru Družbe sv. Frančiška Saleškega*, GVS 433, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana 2020, str. 22.

[12] *Kakšni salezijanci za mlade danes? Razmislek po 28. vrhovnem zboru Družbe sv. Frančiška Saleškega*, GVS 433, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana 2020, str. 47-56.

šek dodaja, da »zastonjskost prisotnosti rešuje Družbo vsake aktivistične obsedenosti in vsakega tehnično-funkcionalnega redukcionizma.«

27. V preteklosti so nekateri vrhovni zbori razmišljali o pomenu komunikacije in o tem, da je ta dejavnost del DNK salezijancev. Na primer 24. vrhovni zbor,[13] ki je obravnaval usmeritve družbene komunikacije, so člani zbora poudarili, da evangelizacija z vzgojo in vzgoja z evangelizacijo povzemata salezijansko dejavnost tudi na področju komunikacije. Duhovni sinovi don Boska in svetega Frančiška Saleškega čutimo, da je ta dejavnost v popolni harmoniji z odločitvami našega ustanovitelja in zavetnika. Od vsakega člana naše Družine je odvisno, ali bo odprt za to novo realnost. Zato je treba vlagati v formacijo salezijancev in laikov ter spodbujati dialog med evangelijem in mladinsko kulturo.

Don Bosko, naš zgled komunikatorja

28. Don Boska bi rad predstavil kot komunikatorja, začenši s primerom iz njegovega življenja. Eden od njegovih življenjepiscev opisuje don Boskovo komunikacijsko vitalnost: »Po vrvi je hodil kot po poti; skakal je po njej, plesal na njej, visel na njej zdaj z eno, zdaj z obema nogama, zdaj z obema rokama in zdaj samo z eno. Tistim, ki so mu ploskali, jim je bodoči sveti Janez Bosko odgovoril z besedami o Bogu.«[14]

Hoja v ravnotežju in samozavestno gledanje naprej je velika gesta zaupanja in sodelovanja, hkrati pa tudi revolucionarno komunikacijsko dejanje. Takšen je bil tudi don Bosko, prvi in eden največjih komunikatorjev svojega časa. Ko v salezijanski družbi govorimo o komunikaciji, je vedno pomembno, da se spomnimo, od kod prihajamo.

Don Bosko je naš prvi učitelj in vzornik. V svojem času je bil intuitiven in pragmatičen, inovativen in podjeten, vizionarski in nekonvencionalen.

---

[13] *Salezijanci in laiki, povezani in soudeleženi pri don Boskovem duhu in poslanstvu.* Salezijanski inšpektorat, Ljubljana 1997, str. 130-132.

[14] Lemoyne Giovanni Battista, *Vita di San Giovanni Bosco* [Življenje svetega Janeza Boska], nuova edizione a cura di don Angelo AMADEI, vol. 1, SEI, Turin 1983, str. 50.

Njegova zamisel je bila oblikovati pravi komunikacijski ekosistem, ki ga je začel s pisanjem besedil in končal z ustanovitvijo tiskarn in širjenjem knjig. V *okrožnici o razširjanju dobrih knjig* naš ustanovitelj postavlja komunikacijo v temelj salezijanskih vrednot, s tem pa tudi v temelj vzgoje in kateheze za oblikovanje dobrega kristjana in poštenega državljana.

Don Bosko je življenje komunikatorja začel kot mladostnik. Svoje umetniške sposobnosti je razvijal z glasbo in igro. Bil je mladenič, ki je iskal nove jezike, da bi ustvaril človeške odnose in govoril o Bogu. Kot pisatelj se ukvarja z najrazličnejšimi temami: od kmetijskega almanaha do metričnega sistema, od cerkvene zgodovine do življenjepisa Dominika Savia. Don Bosko je popoln komunikator: zna pisati znanstvena besedila, pripovedovati zgodbe, priklicati sanje, ustvarjati gledališka besedila, povezovati glasbo z gledališčem, oblikovati skupine.

Odlična je bila njegova vizija komunikacije kot »enotnega telesa«, ki združuje različne izkušnje. Ni se ustavil pri gradnji ene Cerkve, ampak je spodbudil novo salezijansko ustanovo, ustanovil tiskarno in komunikacijska sredstva, kot je *Salezijanski vestnik.* Njegova moč je bila v izvirnosti. Značilnost, ki je šla z roko v roki s sposobnostjo ustvarjanja mreže odnosov, motiviranja ljudi za sodelovanje pri njegovih projektih, vključevanja mladih v strokovno učenje, ustvarjanja afektivnih odnosov, spodbujanja zaščite mladih ter njihovega odpiranja za bogato in veselo duhovno življenje.

29. Danes, 135 let po njegovi smrti, je na nas, da nadaljujemo s hojo po vrvi, ki jo je napel. Vrv, ki se razteza čez obdobje družbene in kulturne preobrazbe, ki ga živimo. Poklicani smo, da v svetu medmrežja, e-športa in umetne inteligence komuniciramo z mladimi in o mladih. Živimo potopljeni v digitalni svet, v omrežje prijateljev, mladih, ljudi, s katerimi bivamo in delamo, pa tudi stresov, motenj in groženj. To je hkrati privilegij, priložnost in velik izziv.

Komuniciranje na podlagi salezijanske karizme, da v družbi ne bomo postali nevidni

30. Komuniciranje danes pomeni ponovno prebrati salezijansko karizmo, si nadeti očala sedanjosti in se jasno odločiti za pot nenehne formacije. Posodabljanje vsakega izmed nas in skupnosti predstavlja zavezo, ki izraža našo duhovnost in zvestobo salezijanski karizmi. Cilj, za katerega si je treba prizadevati, je poznavanje vrednot sveta, v katerem živimo, z evangeljskega vidika. Te nam niso vedno všeč in se z njimi ne strinjamo. Vendar jih moramo poznati, če želimo ohraniti odprt dialog z našimi mladimi. V nasprotnem primeru tvegamo, da se bomo izolirali in v družbi postali nevidni. Kot navaja *Referenčni okvir,* se pastoralno delovanje začne s »položajem mladih« in upošteva vse posledice njihovega konteksta.[15] Izziv komunikacije je temeljni del sveta mladih, kulture in družbe.

V luči *don Boskovega preventivnega sistema* smo poklicani biti vzgojitelji s komunikacijo. Naša zavezanost mora rasti s sodelovanjem pastoralne vzgojne skupnosti (VPS). Deljenje duhovnosti in salezijanske pedagogike z laiki nam omogoča, da se podamo v prihodnost in pri tem ostanemo zvesti karizmi, ne da bi izgubili dinamiko, ki nas odlikuje.

31. V svetu velikih družbenih, kulturnih in verskih sprememb je zelo pomembno, da smo odprti za poslušanje, dialog in razločevanje. Cilj je vzpostaviti versko soočenje z ljudmi v naših okoljih in pri tem ohraniti tisto sposobnost, zaradi katere lahko prinašamo evangelij nenehno spreminjajočemu se svetu. To ne pomeni le slediti tempu in ritmu tehnologije, temveč tudi komunicirati iz jedra naše salezijanske karizme in poslanstva. To pomeni razširitev vizije komuniciranja, ki mora biti vedno v službi karizme, v skladu s salezijanskim poslanstvom mladinske pastorale in v sinergiji z drugimi sektorji, kot so formacija, misijoni in ekonomija. Pri tej nalogi ima VPS veliko odgovornost, da na usklajen način in z načrtovalno miselnostjo sodeluje v procesu operativne in organizacijske soodgovornosti.

---

[15] Dikasterij za mladinsko pastoralo, *Salezijanska mladinska pastorala. Referenčni okvir*, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana 2014, str. 29-44.

Izhajajoč iz »salezijanskega zakramenta« navzočnosti

32. Vrhovni predstojnik Ángel Fernández Artime v svojih programskih usmeritvah po 28. vrhovnem zboru pod številko tri predstavlja izvirno in zanimivo vsebino: »Živeti *salezijanski zakrament* navzočnosti.«[16] V tem razmišljanju je tema komunikacije globoko združena s temo salezijanske karizme in poslanstva. Komunicirati pomeni živeti našo posvetitev za mlade v don Boskovem vzgojnem slogu in med njimi utelešati navzočnost »dobrega pastirja komunikatorja«. Danes se je zelo spremenilo to, kar razumemo kot ‚navzočnost', ki je fizična, pa tudi virtualna. Navzočnost, pri kateri obstaja povezava med *offline* in *online* svetom: tu moramo zagotoviti salezijansko navzočnost.

Živeti zakrament sporočilne navzočnosti pomeni dati vrednost naši izbiri, da smo salezijanci za mlade. Poleg tega evangelizacija v digitalnem svetu ne pomeni le ustvarjanja mreže stikov ali izmenjave informacij. Naša naloga je pokazati, da sta pristnost in novost našega komuniciranja sad naše zvestobe redovniški posvetitvi, našega pričevanja življenja in naše zmožnosti dialoga; rezultat bližine, sprejemanja in zaupanja, vzpostavljenega v človeških in institucionalnih odnosih.

Danes komuniciranje pomeni pričevanje, izmenjavo izkušenj, služenje drugim. Pomeni tudi krepitev pobud, usmerjenih v umetnost, prostovoljno delo in dobrodelnost. Zato komuniciranje iz »salezijanskega zakramenta« navzočnosti pomeni, da skušamo jasno in vidno izraziti, da je naše poslanstvo vzgajati najrevnejše mlade. Smo gibanje ljudi, zbranih okoli tega poslanstva, ki ga razsvetljuje evangelij, temeljno izhodišče za življenje komunikacije kot bratskega občestva in solidarnega služenja.

Komunikacija in bratsko občestvo

33. Bog s človekom vzpostavlja dialog. Ne vsiljuje se, se le predlaga. Predvsem si prizadeva, da bi začutili smisel njegovega bitja. Komunikacija je preprosta in temeljna resničnost: je odnos med človekom in Bogom, med

---

[16] *Kakšni salezijanci za mlade danes? Razmislek po 28. vrhovnem zboru Družbe sv. Frančiška Saleškega*, GVS 433, Salezijanski inšpektorat, Ljubljana 2020, str. 19-22.

osebo in osebo, med osebami in skupinami ter med skupinami. Sestavljena je iz poslušanja, prejemanja, sprejemanja in nato dajanja, prenašanja in darovanja na različnih ravneh: osebni, družinski, skupnostni, družbeni in verski.

Kako lahko gradimo bratsko občestvo v naših skupnostih in v naših odnosih z mladimi? Danes včasih primanjkuje komunikacije, ki v središče postavlja medosebne odnose in odnose v skupnosti. Mladi se pogosto počutijo potopljeni v svet povezav brez vrednosti. Celo v redovnem življenju obstaja nevarnost, da izgubimo občutek za drugega, sposobnost doživljanja trenutkov zastonjskosti, delitve in praznovanja.

V dokumentu *Bratsko življenje v skupnosti*[17] Kongregacije za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja beremo pomembno besedilo o komunikaciji: »V obnovi teh let se zdi, da je komunikacija eden od človeških dejavnikov, ki postaja vse pomembnejši za življenje redovne skupnosti. Bolj občutena potreba po krepitvi bratskega življenja skupnosti prinaša s seboj ustrezno zahtevo po širši in intenzivnejši komunikaciji. Da bi postali bratje in sestre, se moramo med seboj poznati. Da bi se spoznali, se zdi zelo pomembno, da se sporazumevamo v širši in globlji obliki.«[18]

Komunikacija je nedvomno gonilo skupnosti. Brez nje ni enotnosti src in projektov. Vse se skrči na skupino ljudi, ki fizično ali virtualno živijo skupaj, a so duhovno oddaljeni. Medosebni odnos je predvsem v bratskem občestvu, v skrbi drug za drugega, v zavedanju, da se bratstvo uresničuje s komunikacijo in skupno gradnjo Božjega načrta. Prihodnost krščanskega in redovnega življenja se odvija v bratski skupnosti.

34. Sveti Pavel, eden največjih komunikatorjev v zgodovini, v Pismu Efežanom poudarja način komuniciranja z resnico v ljubezni (Ef 4,15). To pomeni, da si želimo rasti drug drugega, da vsakomur pustimo svobodo, da je takšen kot je, da sprejemamo njegove darove in poraze, a vedno verjamemo in delujemo iskreno in pošteno. Seveda zvestoba v dobrodelnosti zahteva trdna in jasna prepričanja, vključno z dolžnostjo posredovati med

[17] Kongregacija za ustanove posvečenega življenja in družbe apostolskega življenja, *Bratsko življenje v skupnosti,* Družina, Ljubljana 1994.

[18] Prav tam.

brati in sestrami na osebni in skupnostni ravni ob pravem času in za skupno dobro, ne da bi poskušali drugemu vsiljevati ali ga prepričati v svoje stališče.

Kaj je dar vseh darov? V krščanski komunikaciji največji dar niso reči, ampak mi sami. Zato ima tudi najbolj skromen in preprost človek nekaj, kar lahko podari in posreduje. Naši mladi so tisti, ki nas na poti z nami učijo in hkrati spoznavajo, da je komunikacija »stvar srca«.

Marija, vzor komunikatorke za digitalni svet

35. Na koncu se obrnimo k Mariji. Devica Marija, Jezusova mati in mati Cerkve ter Pomočnica kristjanov, je pomembna referenčna točka za komunikacijo v digitalnem svetu. Pogled na njeno držo, začenši s svetopisemskimi citati, razkriva njeno modrost in veličino do te mere, da jo lahko opredelimo kot »mater komunikacije«.

Marija je glasnica Božje milosti, saj je brezpogojni in ljubeči »da« namenila tistemu, ki jo je izbral za svojo izvoljenko (Lk 1,38). Marija oznani Elizabeti, da je bila vnaprej izbrana za mater Jezusu, Odrešeniku (Lk 1,39-44). Medosebni odnos med njima je srečanje dveh žensk, ki sta globoko vpeti v Božjo ljubezen. Gre za sestrsko izmenjavo, za komunikacijo, ki jo sestavljata vzajemna pozornost in skrb.

V Kani Galilejski je Marija glasnica človeških odnosov, empatije, občutljivosti in odprtosti. Položaj si razlaga z vero, pri čemer izstopi iz sebe in se obrne k drugim: »Ko je vino pošlo, je rekla Jezusu njegova mati: ‚Vina nimajo'« (Jn 2,3). Ovrednoti skupino, saj zna živeti v skupnosti, sodeluje pri njenih obredih in se pridružuje veselju gostov. Za njeno komunikacijo z Jezusom in gosti na gostiji je značilna ljubeča, dejavna, odločna in ustvarjalna avtoriteta: »Njegova mati je rekla strežnikom: 'Kar koli vam reče, storite'« (Jn 2,5). Marija prevzame pobudo, naredi prvi korak, sprašuje, posluša in deluje, da bi našla rešitev za pomanjkanje vina. Kot komunikatorka in voditeljica kaže posebno občutljivost za druge in takojšnjo dejavno držo, kar je veličasten zgled bratske bližine.

V zgornji sobi jo vidimo tiho prisotno med Jezusovimi učenci. V Apostolskih delih (1,14) Luka omenja Marijino ponižno navzočnost, ko so prejeli Svetega Duha. Je žena občestva, vključena v skupnost. Med učence se vključi kot ženska in kot Jezusova mati. Sodeluje, posluša, moli, spremlja, sodeluje v rojevajoči se skupnosti. Čeprav je Jezusova mati, se ne postavlja nad učence. Komunicira s svojo prijazno in ponižno navzočnostjo, s svojim globokim čutom za skupnost.

Ob vznožju križa (Jn 19,25-27) je glasnica vere v Božji načrt za vsakega izmed nas. Zvesta ljubezni, ki se daruje onkraj vsake človeške logike, nas uči sporočati Božje odrešenje v človeški zgodovini in deliti upanje, ki ne bo nikoli minilo, saj ima svoj vir v vstalem Kristusu.

Marija je sogovornica, ki ve, kako hoditi z mladimi! Naj nas navdihuje veliko zaupanje in vdanost, ki ju je imel naš oče don Bosko do device Marije Pomočnice. Zaupajmo ji poslanstvo salezijanskih komunikatorjev, kjerkoli smo navzoči.

V spreminjajočem se svetu je Marija zvezda, ki nas vedno vodi in razsvetljuje.

Gildàsio M. dos Santos, SDB
Vrhovni svetovalec za družbeno obveščanje

Valdocco, 24. julij 2023